

Motion till riksdagen 2021/22:4731

av **Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD)**

med anledning av skr. 2021/22:230 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ändamålsenliga lokaler vid Statens institutionsstyrelse (Sis) för att klara behovet av differentiering och säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att regionerna samverkar med Statens institutionsstyrelse (Sis) och bistår med nödvändig hälso- och sjukvård samt om att vid behov skyndsamt initiera eventuella lagändringar för att åstadkomma detta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en uppföljning där redovisade åtgärder i fråga om de berörda punkterna följs upp och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra längre placeringar i de fall det är nödvändigt för att åstadkomma en hållbar förändring för den unge och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetet med avskiljningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka barns och ungas rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU33 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem var ovanligt. Ett samlat socialutskott ställde på eget initiativ krav på regeringen att skyndsamt återkomma med en redogörelse i en så angelägen fråga som utsatta barn och unga som inte kan bo hemma utan i stället behöver samhällets vård. Kristdemokraterna och socialutskottet hade under en längre tid

följt verksamheten vid Statens institutionsstyrelse (Sis) och deras särskilda ungdomshem. Skälet var att socialutskottet nåtts av återkommande berättelser om hot och våld mot, och mellan, de unga som är placerade, men också mot personal på de särskilda ungdomshemmen, liksom av rapporter om brister i de ungas rättigheter och behandling samt samverkan mellan andra berörda aktörer. Sammantaget nåddes socialutskottet av informationen om en mycket bekymmersam situation. Ett enigt utskott enades därför om ett tillkännagivande som uppmanade regeringen att återkomma till utskottet med en skrivelse som skulle beskriva verksamhetens brister och behov tillsammans med en redovisning av nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med problemen. I samband med behandlingen av det aktuella ärendet riktade riksdagen följande tre tillkännagivanden till regeringen:

- Regeringen ska återkomma med en ny skrivelse om på vilket sätt bristerna vid Sis särskilda ungdomshem ska åtgärdas. Skrivelsen ska beskriva de fortsatta insatser som krävs för att vården inom Sis särskilda ungdomshem ska vara säker och för att de placerade ska få den vård och behandling som krävs. Senast den 19 april 2022 ska skrivelsen lämnas till riksdagen.
- Regeringen ska också ge lämplig myndighet i uppdrag att utreda möjligheten till alternativa placeringsformer för flickor. Bakgrunden är att regeringen i sin skrivelse konstaterade att Sis behandlingsmetoder inte är anpassade för alla målgrupper, exempelvis unga flickor.
- Regeringen ska även vidta åtgärder för att tvångsåtgärden avskiljningar ska upphöra.

Kristdemokraterna välkomnar att regeringen hörsammade det aktuella tillkännagivandet. I den skrivelse som nu ligger på riksdagens bord finns det en redogörelse för regeringens bedömning av genomförda, pågående och beslutade insatser som krävs för att vården, inom de särskilda ungdomshem som Sis ansvarar för, ska vara säker för såväl de placerade unga som personalen samt för att placeringen ska ge den unge den vård och behandling som behövs och som den unge har rätt till.

Regeringens samlade bedömning i den aktuella skrivelsen är att de sammantagna insatserna som syftar till ökad samverkan, differentiering och individanpassning visar på positiva resultat när det gäller trygghet, säkerhet och kvalitet samt vad gäller användningen av avskiljningar, som minskat inom samtliga grupper. Regeringen beskriver också målsättningen att avskiljningar ska minska kraftigt, för att på sikt upphöra. Därtill menar de att omotiverade avskiljningar aldrig får ske.

Kristdemokraternas bedömning nu

Det är positivt att det har skett en positiv utveckling inom Sis sedan socialutskottet först ställde krav på åtgärder. De åtgärder som genomförts senaste året medverkar till att det idag finns bättre förutsättningar än tidigare. Men ännu finns områden som måste förändras och utvecklas. Det förändringsarbete som pågår måste vara uthålligt så att en varaktig ändring sker.

De unga som vårdas vid de särskilda ungdomshemmen har placerats där bl.a. därför att de har en svår situation hemma, psykosociala problem eller missbruksproblem. Placeringen och samhällets insats vid Sis ska göra att det blir bättre för de unga. Ändå är det inte alltid så. Våld och hot mellan placerade, från personalen och mot personalen har

varit mer än tillfälliga händelser. Alltför många unga som behöver samhällets vård har inte fått det bättre när de kommer till de särskilda ungdomshemmen. En del av de unga uppger också att de inte vet varför de har blivit placerade. Så kan vi inte ha det. Barns och ungas rättigheter är ett grundläggande område som behöver fortsätta att stärkas, inte minst för de barn och unga som befinner sig i samhällets vård.

Regeringens skrivelse lyfter inledningsvis differentieringen och det tillhörande behovet av säkra lokaler och kompetensförsörjningen. Det är tre områden där det har skett vissa förbättringar och vissa delar är i planeringsstadiet. Eftersom myndigheten inte kan neka en placering finns det ett stort behov av att kunna differentiera placeringarna. Det gäller inte minst för att säkra tryggheten för flickor, något som lyfts särskilt av socialutskottet. Behovet av ändamålsenliga lokaler är en avgörande faktor för att skapa nödvändiga förutsättningar för att differentiera och forma små grupper som svarar mot behoven hos berörda barn och unga. Att säkerställa behovet av ändamålsenliga lokaler behöver därför vara en prioriterad fråga under en längre period framåt. Regeringen måste därför säkerställa att myndigheten får de resurser som krävs för att Sis ska kunna utveckla verksamheten och fullfölja det som planeras.

Samverkan mellan kommunernas socialtjänst och Sis före, under och efter placeringen behöver utvecklas för att den sociala barn- och ungdomsvården ska bli en helhet som fungerar tillfredsställande för den unge. I många fall är kommunernas socialtjänst hårt belastad och det påverkar både möjligheten att finna en placering som är lämplig för den enskilde och samverkan med Sis på ett negativt sätt. Kristdemokraterna har tidigare lyft fram vikten av att möjliggöra längre placeringar än vad som är tillåtet i dag i de fall det är nödvändigt för att åstadkomma en hållbar förändring för den unge, detta då kortsiktiga ekonomiska vinster tenderar att bli långsiktigt negativa om en placering görs under en för kort period. Om det krävs lagändringar för att möjliggöra detta bör dessa initieras snarast.

Hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om en god vård på lika villkor till hela befolkningen innefattar också de unga som placeras vid Sis särskilda ungdomshem. Den som placeras hos Sis ska därmed ha tillgång till den hälso- och sjukvård som krävs på samma sätt som om man vistades i sin hemkommun. Men inom detta område finns det stora brister över landet. Det är därför angeläget att regionerna bistår med den hälso- och sjukvård som behövs. Det krävs dock krafttag för att ambitionen ska bli verklighet. Om det krävs lagändringar för att tydliggöra ansvarsfördelningen inom detta område så bör dessa initieras snarast.

Kristdemokraterna noterar att regeringen har förflyttat sin ståndpunkt angående avskiljningar. Det är välkommet att regeringen denna gång instämmer i riksdagens synsätt och skriver att avskiljningar på sikt bör upphöra. De åtgärder som pågår vid Sis inom området är positiva och det är angeläget att dessa utvecklas så att riksdagens ambition, som nu delas av regeringen, kan infrias.

Avslutningsvis anser Kristdemokraterna att regeringen bör återkomma till riksdagen med en förnyad avstämning angående förbättringsarbetet vid Sis genom en uppföljning senast den 30 november 2022. Uppföljningen bör omfatta regeringens åtgärder för att säkerställa ändamålsenliga lokaler som möjliggör differentiering och hög säkerhet, tillgång till hälso- och sjukvård, att barns och ungas rättigheter stärks samt en rapport om hur arbetet med att uppfylla målet om att avskiljningar på sikt ska upphöra fortskrider.

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Pia Steensland (KD)

Christian Carlsson (KD)

Roland Utbult (KD)